

О. М. Гомонюк, Л. В. Потапкіна, м. Хмельницький, Україна
O. Gomonyuk, L. Potapkina, Khmelnitckyj, Ukraine
elena_gomonyuk29@ukr.net

ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО ПІДХОДУ В ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

Анотація. У статті розглядаються проблеми впровадження та використання міждисциплінарного підходу в професійну підготовку майбутніх бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування. Здійснено опис та характеристику специфіки майбутньої професійної діяльності фахівців з фінансів, банківської справи та страхування. Застосування міждисциплінарного підходу у професійній підготовці майбутніх фахівців з фінансів, банківської справи та страхування розглядається як частина процесу формування їх професійної компетентності через реалізацію зв'язків із дисциплінами гуманітарної, соціально-економічної, математичної та природничо-наукової підготовки.

Доведено, що уміння і навички бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування формуються під впливом вивчення та взаємозв'язку різних дисциплін. Побудовано схему міждисциплінарних зв'язків, які виникають у процесі професійної підготовки бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування.

Запропоновано створення міждисциплінарних мережових навчально-методичних комплексів для реалізації міждисциплінарної інтеграції із застосуванням інформатизації освіти.

Ключові слова: міждисциплінарний підхід, професійна підготовка майбутніх фахівців з фінансів, банківської справи та страхування, економіка, фінанси, професійна компетентність.

IMPLEMENTATION OF THE INTER-DISCRIMINATION APPROACH TO PROFESSIONAL PREPARATION OF FUTURE BACLARDS ON FINANCES, BANKING, AND INSURANCE

Summary. The article deals with the problems of implementation and use of interdisciplinary approach in professional training of future bachelors of finance, banking and insurance. It has been carried out the description and characteristics of the specificity of future finance, banking and insurance specialists' professional activity. Applying of interdisciplinary approach in professional training of future bachelors of finance, banking and insurance is considered as a part of the formation process of their professional competence due to the realization of the intercourse between the disciplines of humanitarian, social-economic, mathematical and science training.

It has been proved that abilities and skills of bachelors of finance, banking and insurance are formed due to the impact of studying and intercourse of different disciplines. It has been built the scheme of interdisciplinary connections, which occur in the process of bachelors of finance, banking and insurance training.

It has been suggested to create interdisciplinary network educational and methodical complexes for the implementation of interdisciplinary integration with the use of informatization of education.

Key words: interdisciplinary approach, professional training of future specialists in finance, banking and insurance, economics, finance, professional competence.

Постановка проблеми. Сучасна галузь фінансів, банківської справи та страхування потребує висококваліфікованих спеціалістів, які здатні якісно виконувати фінансову роботу та успішно працювати в фінансових підрозділах підприємств, знати основні форми грошових розрахунків підприємств, визначати джерела грошових надходжень підприємства, формування та розподіл прибутку, визначати основи організації та способи раціонального використання обігових коштів, швидко та ефективно використовувати базові методи фінансового аналізу та фінансового планування, застосовувати способи фінансової реструктуризації та

запобігання банкрутства підприємства. Спектр запитів суспільства та економіки на якісні та зручні фінансові та банківські послуги для задоволення професійних і життєвих потреб достатньо широкий. Тому нині банківська, страхова та фінансова сфери є досить розвиненими і складними сферами діяльності, що вимагають пошуку нових підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців. Нині розвиток сучасної науки направлено в бік трансдисциплінарного, полідисциплінарного і міждисциплінарного підходів. Полідисциплінарність є характеристикою тих досліджень, коли певний феномен або об'єкт вивчається одночасно і з різних сторін кількома науковими дисциплінами, а трансдисциплінарність характеризує такі дослідження, які йдуть крізь кордони багатьох дисциплін і виходять за межі конкретних дисциплін, тим самим утворюючи холістичне бачення предмета дослідження [1]. Міждисциплінарний підхід спроможний утворювати зв'язки - «мости» між конкретними і часто досить різними галузями знання [2].

Аналіз попередніх досліджень. Проведений у рамках дослідження аналіз наукової літератури показав високий науковий інтерес дослідників до підвищення якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування (М.Антонов, М.Данилов, І.Огородников, О.Шмідт, Г.Юрков та інші). Сучасний стан дослідження цієї проблеми висвітлений у працях Л. Гришко, Л. Матвійчук, В. Осадного, З. Сейдаметова, Д. Щедролосьєв, І.Зверева, Л.Кулагіна, В.Максимової, О.Савченко, М.Сорокіна, С.Тадіяна, В.Федорової та ін.), проте міждисциплінарний підхід висвітлювався фрагментарно.

Мета статті полягає у висвітленні можливостей упровадження міждисциплінарного підходу під час професійної підготовки бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Предтечею міждисциплінарної інтеграції стала ідея комплексного навчання, яка отримала розвиток ще в минулому столітті. Комплексна система навчання (від лат. – зв'язок, об'єднання, поєднання) – об'єднання навчального матеріалу навколо певного стрижня. На початку ХХ століття комплексні методики вважалися перспективними і результативними в освіті Західної та Центральної Європи. Радянські педагоги також не залишилися осторонь. У 20-х рр. минулого століття застосовування комплексної системи навчання вважалося найкращою формою організації досліджуваного матеріалу, що дає змогу встановити діалектичні зв'язки між окремими галузями знань. Але до середини тридцятих років теоретики освіти стали звертати увагу на недоліки системи. Сформувалася думка, що комплексна система навчання не створює умов для міцного і глибокого вивчення фундаментальних наук.

Основна помилка прихильників комплексної системи освіти в минулому полягала в тому, що вони за основу загальної систематизації змісту і процесу освіти спробували взяти ознаки, що є вторинними і по відношенню до тих, які відображені в загальній предметній систематизації наукового знання, і по відношенню до структури особистості, до структури діяльності. Тому, проводячи дослідження можливостей впровадження міждисциплінарного підходу в процесі професійної підготовки бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування ми намагалися врахувати усі досягнення, які були здійснені в даному напрямку із тим, що майбутні фахівці повинні знати і уміти, якими компетентностями вони мають володіти щоб бути конкурентними на сучасному ринку праці.

Бакалавр з фінансів, банківської справи та страхування повинен вміти: якісно і об'єктивно оцінити фінансову ситуацію (як внутрішню, так і зовнішню), аналізувати показники фінансового стану організації; ефективно розрахувати потреби в грошових коштах для забезпечення поточної фінансово-господарської діяльності; керувати формуванням витрат на виробництво і реалізацію продукції; здійснювати планування і оперативний контроль надходжень виручки від реалізації продукції; управляти прибутком і рентабельністю, здійснювати контроль за розподілом і використанням прибутку, визначати можливі темпи розвитку на основі норм розподілу прибутку й самофінансування; обирати раціональні та якісні форми кредитно-розрахункових операцій; розробляти фінансовий та базовий план підприємства, банку, страхової організації; застосовувати методи операційного C-V-P аналізу для оцінки ризику; розробляти заходи з питань санації й запобігання банкрутства організації; діяти в сучасному інформаційному фінансовому, банківському чи страховому середовищі, працювати з комп'ютерними інформаційними системами і технологіями, використовувати у професійній роботі комп'ютерні програмні продукти та ін.

Аналіз вимог до професійних якостей бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування (Л.Андрущенко, Г.Васянович, Л.Виготський, В.Кремень) свідчить про широкий спектр компетентностей (розуміння та здатність до критичного осмислення концептуальних основ економічної теорії, які стосуються фінансів підприємств й узагальнюють засади і закономірності функціонування та розвитку фінансових систем підприємств; здатність опановувати та усвідомлювати інформацію щодо сучасного стану і тенденцій розвитку фінансів суб'єктів господарювання; вміння використовувати теоретичний та методичний інструментарій фінансової, банківської, страхової, економічної, математичної, статистичної, правової та інших наук для діагностики стану фінансів підприємств; здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення, володіти інформаційними технологіями у банківській, фінансовій та страхових сферах, здатність складати та аналізувати фінансову звітність, інтерпретувати та використовувати фінансову та пов'язану з нею

інформацію та ін.), які неможливо сформувати за умов ізоляції предметних галузей. Отже, на нашу думку, доцільним буде застосування міждисциплінарного підходу в професійній підготовці майбутніх бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування.

Застосування міждисциплінарного підходу в професійній підготовці майбутніх бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування розглядається нами як частина загальної проблеми формування їхньої професійної компетентності. В даному дослідженні визначимо як організувати кооперацію різних наук для розуміння явищ у процесі професійної підготовки майбутніх бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування. Відомо, що професії економіста, фінансиста, банкіра, фахівця із страхування, менеджменту, маркетингу та ін. неодмінно і безпосередньо пов'язані з математикою. Організація взаємодії економіки і математики у процесі навчання майбутніх бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування необхідна для вирішення проблеми підготовки конкурентоздатних на сучасному ринку праці та пристосованих до сучасних вимог бізнесу спеціалістів. Фахівці повинні бути озброєними знаннями і можливостями справитись з таким актуальним питанням як ефективна обробка великої кількості даних, аналіз і наочне представлення яких використовують у сучасній економіці для збирання цінної інформації з метою задоволення потреб певної компанії в аналітиці у межах своєї галузі. Для виконання популярної на сьогодні функції аналізу великих даних бакалавр з фінансів, банківської справи та страхування має володіти знаннями з математики (основи лінійної алгебри та матричного обчислення, робота з масивами, диференціальне числення, теорії границь та похідних, методи математичної статистики, основи математичного аналізу, методи оптимізації, методи аналізу і рішення систем лінійних та нелінійних рівнянь, теорія ймовірностей) та вміти використовувати математичні методи при вирішенні прикладних задач.

Майбутній бакалавр з фінансів, банківської справи та страхування має бути ознайомлений із поняттями інформатизації, інформаційними потоками, системами, обробкою інформації, керування знаннями, людино-машинної взаємодії. І якщо вони не будуть внесені у програму навчання як окремі дисципліни, то їх елементи мають бути присутніми у процесі вивчення професійних дисциплін з економіки, страхування і фінансів («Економічна інформатика», «Інформаційні системи», «Інформаційні системи і технології в фінансово-кредитних установах», «Інформаційні системи і технології в страхуванні», «Системи обробки економічної інформації» тощо). Оскільки сфера майбутньої професійної діяльності даних фахівців лежить у площині пошуку, збирання, зберігання, переробки, передачі інформації, застосування сучасних засобів і методів її захисту в інформаційних мережах, то можна сказати, що всі види такої діяльності мають комунікативне забарвлення через особливий канал комунікації — персональний комп'ютер. Тому доцільно під час викладання професійних дисциплін надати студентам уявлення про етикет мережевої комунікації, через що реалізуватиметься міждисциплінарний зв'язок не лише з філологічними дисциплінами, а й з етикою.

Професійна діяльність бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування нині вимагає фундаментальної економіко-математичної підготовки, адже фахівці даної галузі повинні уміти сформувати та здійснити аналіз моделей, які використовуються при дослідженні різноманітних об'єктів, уміти користуватися методами побудови цих моделей, володіють ефективними алгоритмами та процесом їх створення для розв'язання поставленого завдання тощо [3]. Зважаючи на це, доцільним у викладанні дисциплін з економіки та фінансів у процесі професійної підготовки майбутніх бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування буде побудова заняття на основі двох частин: математичної та економічної. Таким чином, при одержанні завдання на вирішення економічних чи фінансових задач студенти спочатку мають задіяти знання з математики у частині математичного аналізу, лінійної алгебри, чисельних методів, теорії множин для моделювання рішення задачі, а потім представити економічне рішення, алгоритм виконання та аналіз розв'язку.

Майбутній бакалавр з фінансів, банківської справи та страхування має вміти застосовувати знання з економіки, адже будь-яка задача передбачає ознайомлення з принципами і методами економіки, включаючи питання планування, прогнозування, контролю та управління, формалізації та стандартизації виробничих процесів, економічного контролю і супроводу.

Студент має застосовувати вміння аналізувати ефективність фінансових, страхових та економічних процесів. Такими важливими інструментами формування професійної компетентності є професійна дискусія. Науковці пропонують застосовувати метод дискусій під час вивчення професійних дисциплін від першого до старших курсів, завдяки йому студенти навчаться стисло і ясно формулювати свою точку зору, зіставляти власний підхід з підходом однокурсників, слухати і чути. На старших курсах завдання студентів ускладнюються: майбутні бакалаври мають виконувати завдання пошукового характеру, моделювати реальні процеси, обговорюючи з викладачем адекватність моделі, якість виконаної задачі, побудованого бізнес-плану, питання ризиків та ін.

Велике значення в професійній підготовці бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування полягає у частому пошуку ефективних рішень у процесі виконання задач з фінансів, економіки чи страхування — це вимагає тісного зв'язку майбутніх фахівців з дослідницькою діяльністю. Таким чином, в межах дисципліни

«Основи наукових досліджень» відбувається оволодіння студентами методологією і методами наукового дослідження. Одним із головних вмінь, які отримують бакалаври з фінансів, банківської справи та страхування під час вивчення цієї дисципліни, є формулювання експериментальних гіпотез та організація їх перевірки. Формування наукового світогляду, прищеплення студентам навичок науково-дослідницької діяльності, залучення їх до розв'язання наукових проблем забезпечується як у процесі вивчення дисциплін фундаментальної, природничо-наукової, так і професійної та практичної підготовки [3]. Вагоме значення у формуванні конкурентоздатності та «вартості» бакалавра з фінансів, банківської справи та страхування на ринку праці належить його співпраці з банківськими та страховими організаціями, оскільки саме цей вид діяльності забезпечує можливість одночасного здобуття професійного стажу, участь у проектуванні та розробці проектів, можливість відкриття власних напрямів роботи та дослідження, безпосередню взаємодію та співпрацю з провідними фахівцями та науковцями [Там само].

Застосування міждисциплінарних зв'язків з філологічними дисциплінами звертає увагу на вдосконалення умінь висловлювати свої думки та оформляти документацію відповідно до чинних вимог, формування правильної комунікації, уникнення конфліктів та ін.

У професійній підготовці бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування, конкурентоспроможних на ринку праці, нині значно зростає роль іноземної мови, грамотне використання якої стає невід'ємною частиною їхньої професійної компетентності. Тому буде цілком доречним застосування міждисциплінарних зв'язків з вивчення іноземної мови та професійного циклу бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування. Отже, у процесі навчання бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування здійснюється кооперація різних наукових дисциплін (математичних, інформаційних, економічних, філологічних, соціально-гуманітарних та ін.), циркуляція загальних понять для розуміння явищ у галузі економіки (математичне моделювання, математична статистика, економетрика, наукові методи пізнання, інформаційні системи і технології, етика спілкування, інформаційна культура, інформаційне суспільство, інформатика тощо), що становить основу міждисциплінарного підходу у професійній підготовці бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування (рис. 1).

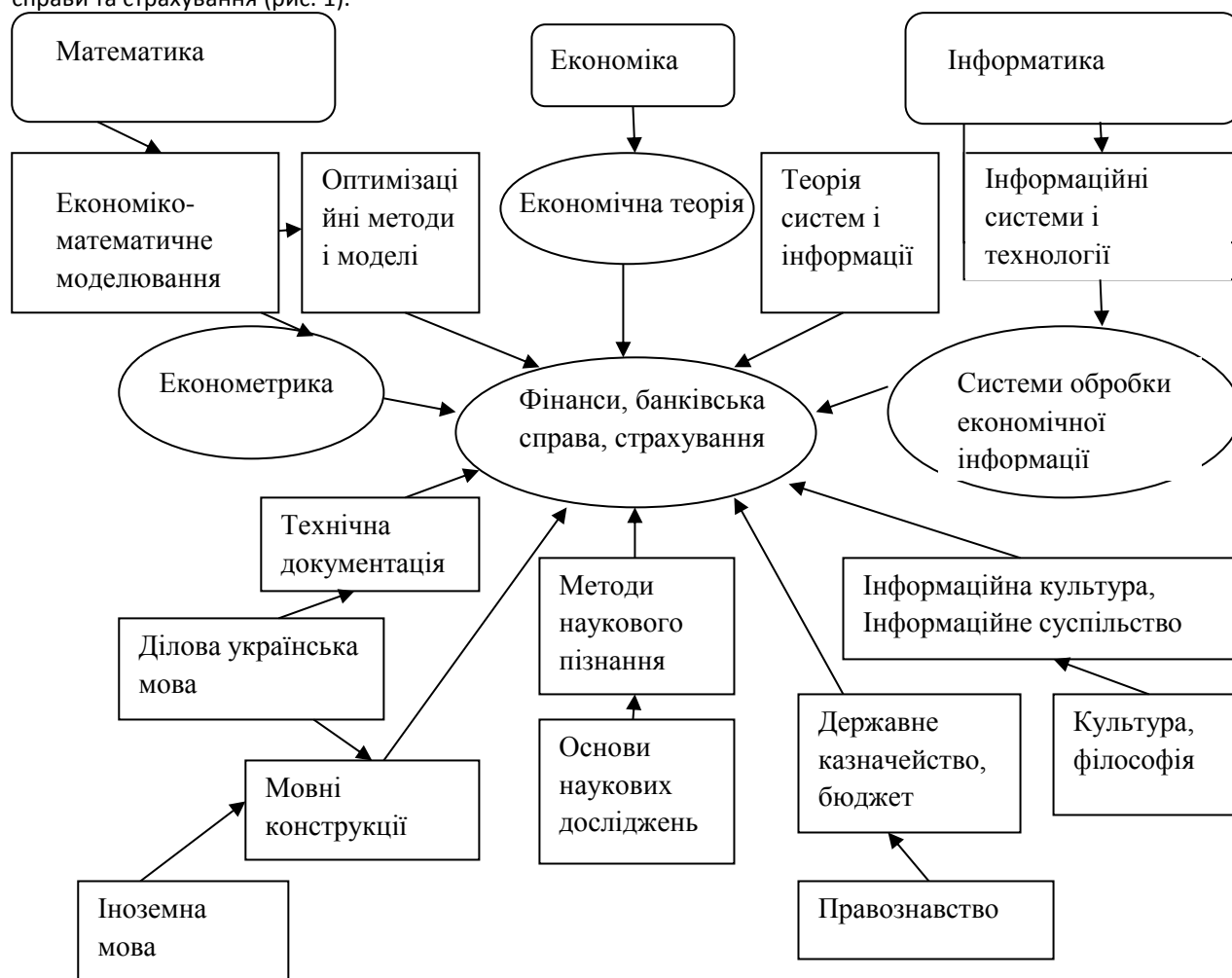

Рис. 1. Приклад міждисциплінарних зв'язків у підготовці бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування.

Міждисциплінарна інтеграція на сучасному етапі неможлива без інформатизації освіти. Одним з її напрямів є створення міждисциплінарних мережевих навчально-методичних комплексів, до складу яких входять: навчальна програма дисципліни; робоча програма дисципліни; методичні рекомендації до виконання практичних та лабораторних робіт, семінарів; комплексна контрольна робота; завдання для самостійної роботи студентів; тести для контролю і самоконтролю; навчальні презентації за темами лекцій, навчальні фільми тощо; питання для підготовки до іспиту або заліку; методичні вказівки до виконання курсової роботи (якщо вона входить у навчальний план); бібліографічний список та список Інтернет-ресурсів; електронний курс лекцій; матеріали для додаткового поглибленого вивчення дисципліни; критерії оцінки результатів навчання.

Інтеграція мережевого міждисциплінарного навчально-методичного комплексу забезпечується визначенням міждисциплінарних цілей і завдань навчання; проведенням горизонтальної та вертикальної інтеграції дисциплін; виявленням міждисциплінарних зв'язків усередині окремих блоків і між основними блоками дисциплін; виділенням курсів, які формують основні фундаментальні поняття; їх структуруванням, складанням мережі дисциплін і семантичних понять; визначенням послідовності навчання на різних рівнях підготовки [4].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Професійна підготовка бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування передбачає вивчення різних дисциплін, що пов'язані між собою послідовністю вивчення, забезпечують засвоєння інших предметів і є відправною точкою для подальшої професійної діяльності. Вивчення дисциплін гуманітарної та соціально-економічної, математичної та природничо-наукової сфер є основою формування професійної компетентності фінансистів, банкірів фахівців із страхування. І така підготовка здійснюється на основі міждисциплінарного підходу під час вирішення професійно спрямованих завдань на заняттях з дисциплін професійної та практичної підготовки. Кожна дисципліна представляє певну науку, надаючи частину знань у вигляді об'єктів, явищ, принципів, підходів, що застосовуються у процесі вирішення економічних, статистичних чи фінансових задач. Уважаємо, що подальші дослідження доцільно спрямувати на розробку методики застосування міждисциплінарних зв'язків із науками гуманітарної, соціально-економічної, математичної та природничо-наукової сфер у процесі професійної та практичної підготовки бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування у ЗВО.

Список використаних джерел:

- 1.Князева Е.Н. Трансдисциплинарные стратегии исследований / Е.Н. Князева // Вестник ТГПУ. — 2011. — № 10. — С. 193–201.
- 2.Освітологія: фахова підготовка : навч.-метод. посіб. / за ред. В.О.Огнев'юка ; авт. кол.: В.О. Огнев'юк, С.О. Сисоева, О.О. Драч, К.О. Линьов та ін. — К. : ВП «Едельвейс», 2014. — 612 с
- 3.Міждисциплінарний підхід у професійній підготовці майбутніх програмістів / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/144/193> - Назва з екрана.
- 4.Междисциплинарный сетевой учебно-методический комплекс как средство повышения эффективности обучения в вузе : автореф. Дис.. на соиск. уч. степ. канд. пед.. наук : (13.00.08) / Вишнякова Елена Геннадьевна – Волгоград, 2007 – 23 с.